

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Дехтяр Н.А.,

к.е.н., доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет

n.dekhtiar@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-3396-5688

Пігуль Н.Г.,

к.е.н., доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет

n.pihul@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-9090-1763

Кулик Є.М.,

студент магістратури навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту,

Сумський державний університет

headekvat.exclusive@gmail.com

Акціонерна форма організації бізнесу є однією із розповсюджених форм функціонування господарських товариств у сучасних умовах економічного розвитку, що пов'язано із процесами приватизації, корпоратизації та чисельними її перевагами. Особливості економіко-правових засад функціонування вітчизняних АТ визначені в Законі України «Про акціонерні товариства», у відповідності до якого вони поділяються на приватні та публічні. У статті визначені переваги та недоліки функціонування вітчизняних АТ, а також відмінності між видами АТ. В роботі зазначено, що АТ відіграють важливу роль в економіці країни, що спричинено з тим, що даний вид господарських товариств формує найбільший розмір частки ВВП України, формують значну частину доходів Державного бюджету, а також позитивно впливають на технологічний та інноваційний розвиток економічних процесів.

На основі проведеного аналізу автори дійшли до висновку, що за період 2017-2021 рр. спостерігається зменшення кількості акціонерних товариств на 7509 одиниць або на 51 %. Частка АТ в загальній кількості юридичних осіб України є незначною і поступово зменшується з 1,19 % у 2017 році до 0,5 % у 2021 році. У структурі видів АТ переважають приватні акціонерні товариства, що пов'язано з особливостями розвитку вітчизняного корпоративного сектору. За період аналізу діяльності акціонерних товариств скоротилися обсяги емісії акцій та кількість їх випусків.

В статті було зазначено, що ефективність діяльності АТ у значній мірі залежить від якості організації фінансового менеджменту. Дослідивши різні трактування сутності поняття «фінансовий менеджмент» автори надали його власне визначення. Були охарактеризовані складові організаційного забезпечення фінансового менеджменту акціонерного товариства, а саме: мета, завдання, принципи та функції. Також виділено систему інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, яка виступає основою для проведення оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами АТ. З метою розробки обґрунтованих управлінських рішень в системі управління фінансами АТ доцільно застосовувати комплекс груп показників фінансового стану АТ, які дають можливість сфокусуватися на сильних сторонах фінансово-господарської діяльності та виявити проблемні питання функціонування товариств. Результати проведеного фінансового аналізу доцільно застосовувати як в процесі поточної діяльності так і при розробці напрямів стратегічного розвитку.

***Ключові слова:** акціонерне товариство, приватні акціонерні товариства, публічні акціонерні товариства, фінансовий менеджмент, фінансовий аналіз.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2022.4-08

ВСТУП

Господарські товариства виступають невід'ємною складовою економічної системи України, оскільки вони створюють значну частину доданої вартості продукції, товарів, робіт і послуг; формують господарські умови для підвищення економічного та фінансового потенціалів країни; виступають однією із найбільш ефективних форм господарювання. Значну частку в загальній кількості господарських товариств займають акціонерні товариства, що пов'язано з чисельними перевагами функціонування даної організаційно-правової форми

господарювання. Ефективність діяльності акціонерних товариств залежить, насамперед, від організації фінансового менеджменту даних суб'єктів господарювання. Отже, вивчення питань, які безпосередньо пов'язані з впровадженням засад фінансового менеджменту в акціонерних товариствах є актуальними в існуючих умовах розвитку економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні засади фінансового менеджменту акціонерних товариств досліджували в своїх працях наступні науковці: Бланк І. А., Грідчина М. В., Леонов С. В., Поддєрьогін А. М., Кірейцев Г. Г., Школьник І. О. та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів фінансового менеджменту акціонерних товариств, а також виокремлення базових структурних елементів системи управління фінансами акціонерних товариств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, системний, структурний, функціональний аналіз та метод графічного зображення даних.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні однією із найбільш ефективних форм організації бізнесу є акціонерне товариство, в процесі функціонування якого відбувається поєднання фінансових можливостей і економічних інтересів його власників та інвесторів.

Законодавче визначення сутності акціонерного товариства (АТ) наведено в Законі України «Про акціонерні товариства», згідно з яким АТ є господарським товариством, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [1].

Досліджуючи історичні аспекти створення перших акціонерних товариств в Україні, можна відмітити, що початок їх виникнення припадав на 70-і роки XIX ст. і був пов'язаний з об'єднанням індивідуальних капіталів в колективні, через нестачу грошових коштів у підприємців та окремих підприємств на ведення їхньої фінансово-господарської діяльності.

До основних історичних передумов, які сприяли виникненню та подальшому розвитку АТ можна віднести наступні:

- виробничий розвиток, який базувався на досягненнях науково-технічного прогресу;
- активний розвиток ринкових відносин;
- поява нових можливостей інтеграції приватних капіталів у сукупний капітал;
- виникнення ринку цінних паперів.

Становлення акціонерної форми власності суб'єктів господарювання є результатом багаторічного розвитку підприємницьких відносин. В процесі масштабування виробничої діяльності та торгівлі з'явилася об'єктивна потреба у значних додаткових обсягах капіталу та наявності більш досконалих форм організації бізнесу.

Слід зазначити, що до характерних рис АТ можна віднести:

- АТ є суб'єктом господарювання корпоративного типу;
- належать до господарських товариств, які характеризуються домінуванням майнових елементів над особистими;
- формування статутного фонду АТ здійснюється на основі випуску та продажу цінних паперів, а саме – акцій, інвесторам;

- публічний статус емітента корпоративних цінних паперів;
- інвестори, які вклали кошти в капітал АТ є акціонерами, та мають права і обов'язки визначені положеннями чинного законодавства;
- обмеження відповідальності акціонерів.

Як і всі форми організації підприємницької діяльності, АТ мають як переваги так і недоліки даної організаційно-правової форми. До основних переваг можна віднести: процес об'єднання капіталів є майже необмеженим; обрання акціонером масштабів власного ризику; найбільш стійка форма об'єднання капіталу; професійне управління АТ; високий рівень демократизації управління; наявність можливості вільно повернути вкладений капітал [2].

АТ також має ряд недоліків: можливість недостатнього залучення акціонерного капіталу та його неефективне використання; складна та витратна процедура організації функціонування АТ; можливі фінансові зловживання на фондових біржах; складна структура управління АТ; можливий конфлікт інтересів між акціонерами та менеджерами; обмежена відповідальність акціонерів впливає на рівень довіри з боку ділових партнерів; відкритість інформації щодо діяльності АТ, що означає втрату його приватності; у АТ виникає можливість втрати контролю над товариством.

За типом акціонерні товариства, у вітчизняній практиці, поділяють на публічні та приватні. Акції ПАТ вільно обертаються (продаються/купуються) на фондовій біржі, в той час як акції ПрАТ мають обмежене коло обігу. Основні відмінності діяльності ПАТ і ПрАТ наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні відмінності діяльності публічних та приватних акціонерних товариств

Показник	ПАТ	ПрАТ
Розміщення акцій	Публічне та приватне	Лише приватне
Кількість акціонерів	Не обмежена	1-100 осіб
Реєстрація на фондовій біржі	Обов'язкова	-
Зміна власників цінних паперів	Вільна	Обмежена
Отримувачі інформації щодо виплати дивідендів	Фондова біржа	Учасники ПрАТ
Інформування про загальні збори акціонерів	Акціонерів, фондову біржу	Персонально акціонерів
Розкриття інформації про діяльність	На основі НП(С)БО та МСБО	На основі НП(С)БО

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Більшість вітчизняних дослідників здійснюють класифікацію акціонерних товариств за певними ознаками, серед яких можна виділити: форму власності; сферу діяльності; мету створення; характер здійснюваної діяльності; спосіб створення та порядок відчуження акцій; процес реформування економіки, з яким пов'язане створення АТ.

В економіці країни АТ мають важливу роль, і це пов'язано з тим, що даний вид господарських товариств формує найбільший розмір частки ВВП України, більшість даних суб'єктів господарювання за розміром відносяться до середніх та великих підприємств, значна кількість АТ належить до сфери управління органів державної влади та забезпечують фінансовими ресурсами бюджет країни, мають достатній технологічний та інноваційний потенціал для розвитку господарських і економічних процесів.

Розглянемо кількість акціонерних товариств в Україні за період 2017–2021 рр. (табл. 2).

Здійснюючи аналіз даних таблиці 2, можна зробити висновок, що за аналізований період кількість акціонерних товариств зменшилася на 7509 одиниць або на 51 %. Це пояснюється, першочергово, зміною чинного законодавства та прийняття окремого Закону України «Про акціонерні товариства», що призвело до зміни вимог щодо створення, управління та функціонування даних суб'єктів господарювання. Тому

деяка кількість акціонерних компаній була реорганізована в інші види господарських товариств. Зменшенню кількості АТ також сприяли зниження рівня ефективності їх діяльності та криза, спричинена COVID-19.

Таблиця 2 – Динаміка кількості АТ в Україні за 2017-2021 рр., од.

Кількість	Рік				
	2017	2018	2019	2020	2021
Всього юридичних осіб	1235024	1298435	1350627	1395448	1437009
Акціонерні товариства	14710	14310	13902	13748	7201
Питома вага АТ у загальній кількості юридичних осіб, %	1,19	1,11	1,03	0,9	0,5

Джерело: побудовано авторами за даними [5]

Частка АТ у загальній кількості юридичних осіб України є незначною, та має чітко визначену тенденцію до скорочення з 1,19 % у 2017 році до 0,5 % у 2021 році [5]. Динаміка кількості вітчизняних ПАТ і ПрАТ (за типами) за 2017–2021 рр. наведена на рисунку 1.

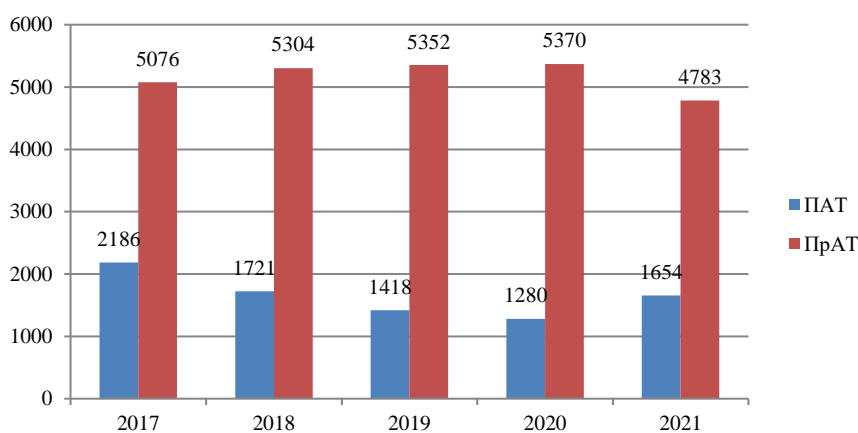

Рисунок 1 – Динаміка кількості ПАТ і ПрАТ за період 2017–2021 рр.

За даними рисунку 1 можна зробити висновок, що кількість ПАТ і ПрАТ за період аналізу зменшується. При цьому спостерігається значне перевищення кількості ПрАТ над ПАТ, що пов'язано з особливостями розвитку вітчизняного корпоративного сектору.

Однією із особливостей функціонування акціонерних компаній є те, що вони емітують акції, які в свою чергу, формують статутні капітали даних суб'єктів господарювання.

Обсяги та кількість випусків акцій, які зареєстровані НКЦПФР за 2017–2021 рр. наведені в таблиці 3.

Як свідчать дані наведені в таблиці 3, можна відмітити, що за 2017–2021 рр. обсяги емісії акцій скоротилися на 281959,96 млн. грн. або на 87 %. Також спостерігається зменшення кількості випусків корпоративних прав на 32 од. або на 27 % у порівнянні з 2017 р.

Така ситуація може свідчити про зменшення кількості функціонуючих АТ, зменшення масштабів їхньої діяльності та зниження рівня ефективності функціонування. У 2021 р. дещо покращилася ситуація щодо випусків цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР, так їх кількість зросла до 86. Отже, за рахунок емітованих акцій товариства мали можливість здійснювати фінансування своїх активів, не залучаючи додаткових коштів кредиторів, що позитивно вплинуло на їх фінансову незалежність і діяльність в цілому.

Таблиця 3 – Обсяг та кількість випусків акцій, які зареєстровані НКЦПФР за 2017–2021 рр.

Рік	Обсяг випуску акцій, млн. грн.	Кількість випусків, шт.
2017	324844,24	118
2018	22263,97	93
2019	63539,38	78
2020	32982,80	71
2021	42884,28	86

Джерело: побудовано авторами за даними [6]

Необхідно відмітити, що можливість формування статутного капіталу для створення акціонерного товариства та здійснення ним емісійної діяльності напряму залежить від зміни розміру мінімальної заробітної плати в Україні (таблиця 4).

Таблиця 4 – Розмір мінімального обсягу статутного капіталу акціонерних товариств в Україні за 2017–2021 рр.

Період	Мінімальна заробітна плата, грн.	Мінімальний розмір статутного капіталу, млн. грн.	Темпи приросту статутного капіталу, %
01.01–31.12.2017	3200	4000,0	-
01.01–31.12.2018	3723	4653,75	16,3
01.01–31.12.2019	4173	5216,25	12,1
01.01–31.12.2020	4723	5903,75	13,2
01.01–31.11.2021	6000	7500,0	27,0
01.11–31.12.2021	6500	8125,0	8,3

Джерело: побудовано авторами за даними [1, 6]

Слід зазначити, що розмір мінімальної заробітної плати в Україні відповідно до макроекономічних орієнтирів зростає, що призводить до збільшення мінімальних обсягів статутного капіталу акціонерного товариства у відповідності до чинного законодавства (не менше ніж 1250 мінімальних заробітних плат, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати встановленої на момент створення АТ) за період 2017–2021 рр. більше ніж у 2 рази.

Досліджуючи діяльність акціонерних товариств, як суб'єктів фінансових відносин, необхідно зупинитися на питаннях їхньої співпраці з державою, а саме як постачальників фінансових ресурсів до бюджету у формі сплати податків та частини чистого прибутку і дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств.

Так, до найбільших платників податків до Зведеного бюджету України, серед АТ, за останні роки можна віднести підприємства нафтогазового комплексу (ПАТ «Укрзвидобування», ПАТ «Укрнафта»), тютюнової промисловості (ПрАТ «Прилуцька тютюнова фабрика»), зв'язку (ПрАТ «Київстар»), банківські установи (АТ КБ «Приватбанк») та інші.

Відзначаємо, що акціонерні компанії мають значну частку в доходах Зведеного бюджету України. Так, у 2018 році 100 найбільш компаній України, які мали позитивний фінансовий результат від їхньої діяльності, перерахували до бюджету 291,7 млрд. грн., що на 14 % більше ніж у 2017 році. Переважно це сталося за рахунок зростання ставок акцизного податку та митного збору. У 2018 році порівняно з 2017 роком зменшення суми податкових платежів відбулося лише в таких АТ як ПАТ «Укрзвидобування» (-22,3 %), АТ «Укртрансгаз» (-17,77 %) та ПрАТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» (-1,7 %).

За період 2019–2020 років основним платником дивідендів до Державного бюджету України була НАК «Нафтогаз». Так, за 2019 р. нею було перераховано 20,7 млрд. грн., що становило 44,8 % загальної суми надходжень частини чистого прибутку та дивідендів; у 2020 р. сума платежів зросла до 35,8 млрд. грн., або 55,4 % загальної суми податкових надходжень.

У 2020 році до Державного бюджету України у вигляді податків від акціонерних товариств надійшло 66,9 млрд. грн., що в цілому становило 1,6 % ВВП. Однак, річний план за даною статтею надходжень було виконано лише на 98 %.

На 2021 рік за даною статтею до головного державного фонду країни було заплановано надходжень в обсязі 28,8 млрд. грн. Станом на 31.08.2021 р. надійшло 25,8 млрд. грн., що склало 89,6 % від суми планового показника на рік.

При цьому основним платником частини чистого прибутку та дивідендів до Державного бюджету України у 2021 р. став АТ КБ «Приватбанк» (19,4 млрд. грн., або 67,5 % запланованого на 2021 рік показника) [4].

Ефективність та результати діяльності акціонерного товариства напряму залежить від якості фінансового менеджменту. Це пов'язано з тим, що під час функціонування у компанії акціонерного типу виникає ряд проблемних питань фінансового характеру, які потребують вирішення та вчасного реагування. Такі дії належать до сфери фінансового менеджменту.

Слід відмітити, що трактування категорії фінансовий менеджмент, має досить широко висвітлюється у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. При цьому слід зазначити, що в сучасній науковій літературі не існує єдиного підходу сутності даної дефініції (таблиця 5).

Таблиця 5 – Трактування сутності категорії «фінансовий менеджмент»

Автор	Визначення фінансового менеджменту
Як складова управління фінансовими ресурсами	
Ковальов В.	система ефективного управління фінансовими ресурсами, що є однією з ключових підсистем загальної системи управління підприємством
Завадський Й.	система управління фінансовими ресурсами підприємства чи організації і здійснення впливу на них за допомогою методів, важелів і інструментів фінансового механізму. Який спрямований на управління рухом фінансових ресурсів і фінансових відносин, які виникають між господарюючими суб'єктами у процесі руху фінансових ресурсів
Кірейцев Г. Г.	процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та оптимізації обороту його грошових коштів з метою найбільш повної реалізації цілей підприємства
Як система організації фінансових відносин	
Бланк І.	система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємств і організацією обороту його грошових засобів
Дема Д. І., Дорохова Л. М., Віленчук О. М.	система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом, а також використанням фінансових ресурсів підприємства та організацією обороту його грошових потоків
Поддєрьогін А. М.	система принципів, засобів та форм організації грошових відносин підприємства, що спрямована на управління його фінансово-господарською діяльністю
Як комплексна система управління фінансами	
Непочатенко О. О., Пташник С. А.	комплексна система принципів і методів розвитку і реалізації управлінських рішень, спрямованих на формування, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства та організації його грошей з метою досягнення оперативно-тактичних та стратегічних цілей
Остапчук О., Баксалова О., Бабій І.	комплексна система управління фінансами підприємства яка направлена на прийняття управлінських рішень з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів у досягненні поставлених цілей
Школьник І. О., Боярко І. М., Сюркало Б. І.	комплексна система принципів і методів розроблення і реалізації управлінських рішень, спрямованих на формування, розподіл і використання фінансових ресурсів підприємства й організацію його грошових потоків з метою досягнення оперативно-тактичних та стратегічних цілей
Інше	
Лапіна І. С., Гончаренко О. М.	вид професійної діяльності з управління фінансово-господарською діяльністю підприємств
Васьківська К. В., Сич О. А.	управління фінансами, що полягає в діях з придбання, фінансування і управління активами, спрямованих на реалізацію певної мети

Джерело: побудовано авторами за даними [7, 8]

Отже, організація управління фінансами суб'єктів акціонерної форми має власні особливості, дослідження яких є важливими в процесі формування вітчизняної концепції фінансового менеджменту, а також для забезпечення ефективної діяльності акціонерних товариств. Критично здійснивши оцінку наведених трактувань сутності поняття фінансовий менеджмент можна зробити висновок, що він, в основному, розглядається як: складова управління фінансовим ресурсами; система організації фінансових відносин; комплексна система управління фінансами; процес управління активами; вид професійної діяльності з управління фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання.

Щодо визначення сутності поняття фінансового менеджменту акціонерного товариства, то дана категорія розглядається авторами навчального посібника «Управління фінансами акціонерних товариств». Так, на думку авторів, фінансовий менеджмент акціонерного товариства – це система принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, спрямованих на досягнення його стратегічних і тактичних цілей: постійне зростання прибутку, раціональне його використання, максимізацію ринкової вартості підприємства [2].

Дослідивши наведені трактування сутності поняття «фінансовий менеджмент» ми вважаємо, що під категорією «фінансовий менеджмент акціонерних товариств» слід розуміти систему принципів і методів щодо розроблення і реалізації управлінських рішень, які націлені на досягнення як стратегічних так і тактичних завдань, зокрема максимізацію ринкової вартості акціонерного товариства, постійне збільшення прибутку та раціональний його розподіл та використання.

Специфікою фінансового менеджменту акціонерних компаній є відокремлення функції, яка пов'язана з володінням капіталом на відміну від функції управління в традиційному розумінні, що реалізується менеджерами на підприємствах.

Фінансовий менеджмент АТ спрямовано на реалізацію таких основних цілей: забезпечення безперервної платоспроможності АТ як обов'язкової умови його функціонування (проміжна ціль); максимізацію добробуту акціонерів АТ (кінцева ціль). Так, за досягненням першої спостерігають кредитори АТ, а за досягненням другої – власники.

Основні складові організаційного управління фінансового менеджменту АТ наведено на рисунку 2.

Фінансовий менеджмент являє собою невіддільну частину загальної системи управління. В зв'язку з цим його організаційне забезпечення інтегрується у загальну структуру управління акціонерного товариства, що дає можливість скоординувати дії системи фінансового менеджменту із іншими управлінськими системами АТ та підвищити рівень ефективності моніторингу щодо реалізації прийнятих рішень за фінансовими питаннями.

Слід зазначити, що процес організації фінансового менеджменту в акціонерних товариствах залежить від ряду факторів: форми власності, галузі, технологічних особливостей, масштабів АТ.

Важливим фактором, який впливає на ефективність фінансового менеджменту АТ є якість інформаційного забезпечення. Це пояснюється тим, що в процесі зростання обсягу капіталу, диверсифікації діяльності АТ підвищується роль інформаційного забезпечення щодо прийняття управлінських рішень. Інформаційне забезпечення має відповідати наступним вимогам: бути достовірною, повною, своєчасною і зрозумілою як менеджерам так і власникам.

Інформаційною базою фінансового менеджменту, яка формується за рахунок внутрішніх джерел є фінансова звітність. Фінансова звітність дає можливість забезпечувати потреби користувачів у наступній інформації: придбання і продаж цінних паперів; оцінка якості менеджменту; оцінка здатності акціонерного товариства виконувати його зобов'язання у чітко встановлений строк; визначення розміру дивідендів; регулювання діяльності АТ та інші. Користувачів фінансової інформації умовно можна поділити як на внутрішніх так і на зовнішніх. До групи

внутрішніх користувачів відносять: акціонерів, менеджерів та працівників товариства, які користуються інформацією, що в свою чергу може бути доступною для всіх зацікавлених осіб або може мати характер комерційної таємниці. До зовнішніх користувачів належать безпосередньо зацікавлені особи, зокрема, потенційні інвестори АТ, кредитори, контрагенти та опосередковано зацікавлені особи, а саме держані контролюючі органи, суб'єкти консалтингу, аудиторські компанії та інші.

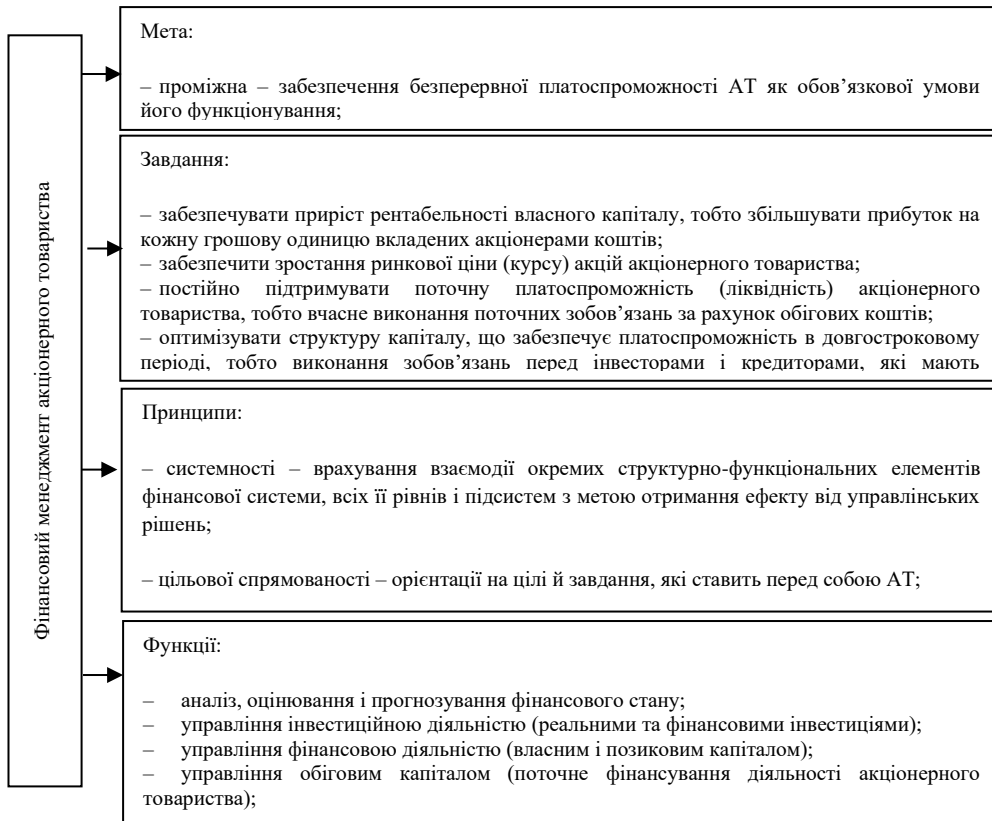

Рисунок 2 – Складові організаційного забезпечення фінансового менеджменту АТ
Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Слід зазначити, що в процесі управління фінансами АТ виокремлюють стратегічний та оперативний фінансовий менеджмент. Сутність стратегічного фінансового менеджменту полягає у здійсненні прогнозів щодо напрямів фінансово-господарської діяльності та моделюванні індикаторів фінансового розвитку АТ на плановий період, враховуючи зміни зовнішніх фінансових факторів і кон'юнктури фінансового ринку. Стратегічний менеджмент спрямований на досягнення головних цілей.

Оперативний фінансовий менеджмент спрямований на вибір найоптимальнішого рішення та найбільш привабливих інструментів фінансового управління для конкретної господарської ситуації, з метою забезпечення та підтримки постійної платоспроможності й самоокупності діяльності АТ. Оперативний фінансовий менеджмент базується на застосуванні конкретних фінансових прийомів та методах, що застосовуються АТ з метою вирішення стратегічних завдань.

Отже, з метою уникнення значної частини фінансових проблемних питань, які виникають під час функціонування АТ, необхідно побудувати ефективну систему фінансового менеджменту. Зберегти ключові ринкові позиції в сучасних

конкурентних умовах кожному АТ можна спираючись на ефективний фінансовий менеджмент. Від рівня організації фінансового менеджменту в значній мірі залежить своєчасне забезпечення АТ необхідними фінансовими ресурсами, з мінімальними витратами та збереженням незалежності, для його раціонального оснащення і ефективної господарської діяльності.

З метою ухвалення обґрунтованих управлінських рішень в процесі функціонування АТ їх власникам та менеджерам необхідно постійно мати інформацію за окремими питаннями господарської діяльності, яка є результатом відбору та аналізу вихідних даних. Основним джерелом даної інформації є результати проведеного фінансового аналізу АТ.

Метою фінансового аналізу АТ є визначення як сильних сторін так і проблемних питань у фінансово-господарській діяльності АТ, за результатами чого здійснюється розробка управлінських рішень щодо його подальшого розвитку. Також фінансовий аналіз АТ є одним із основних інструментів, який дає можливість здійснити оцінку фінансово-господарської діяльності товариства, зокрема можна передбачити настання банкрутства, що дозволить управлінцям товариства вжити антикризові заходи.

Ключове завдання органів управління АТ полягає у забезпеченні фінансової стійкості, достатнього рівня ліквідності та прибутковості. Інформаційною основою для здійснення фінансового аналізу АТ є його бухгалтерська звітність, яка складається у відповідності до НП(С)БО. Різновидом бухгалтерської звітності, яка призначена для здійснення характеристики фінансового стану діяльності групи юридичних осіб (корпорації, холдингу), що заснована на контролі, є консолідована фінансова звітність, головне завдання якої полягає у забезпеченні доступу зацікавлених осіб до якісної та надійної інформації щодо групи суб'єктів підприємництва [9].

Виокремлюють декілька етапів фінансового аналізу АТ:

- аналіз, який відбувається на етапі пошукових досліджень з метою визначення певних груп користувачів;
- проведення оцінки в процесі розробки альтернативних варіантів стратегії подальшого розвитку;
- аналіз під час контролю за реалізацією стратегічних планів АТ з метою розробки граничних значень індикаторів;
- аналіз в процесі проведення коригування отриманих значень з метою прийняття управлінських рішень.

Слід зазначити, що кожний етап фінансового аналізу АТ є відносно самостійним, але в той же час є складовою частиною визначеного алгоритму дій. Всі визначені етапи мають бути виконані у певній послідовності.

Під час проведення фінансового аналізу акціонерного товариства, окрім розрахунку загальноприйнятих індикаторів (показників оцінки майнового стану, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності), на особливу увагу заслуговують показники ринкової активності товариства.

Результати проведених розрахунків відповідних фінансових коефіцієнтів доцільно порівнювати із нормативними і на базі здійснених порівнянь відбувається формування висновків щодо фінансового стану АТ, рівня його прибутковості, незалежності та інвестиційної привабливості.

Кінцевою метою проведення фінансового аналізу акціонерної компанії є формування, на основі отриманих значень показників її фінансової стратегії. Одним із ключових поточних завдань фінансового аналізу АТ є забезпечення взаємозв'язку його фінансової стратегії і тактики.

Під час проведення фінансового аналізу АТ вирішуються завдання, що пов'язані з ринковим саморегулюванням та поєднуються з управлінськими цілями.

Результати проведеного аналізу можна застосовувати в процесі прогнозування діяльності АТ, обґрунтуванні розроблених планів, стратегії та тактики подальшого розвитку господарського товариства.

ВИСНОВКИ

Отже, підвищення ефективності функціонування акціонерних товариств та забезпечення стабільності їх діяльності залежать від розробки та впровадження ефективного фінансового менеджменту, який має вплинути на збільшення ринкової вартості акціонерних товариств, підвищення рівня їхньої інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності, що в свою чергу, позитивно відобразиться на економічній ситуації в цілому в країні.

SUMMARY

Dekhtyar N., Pihul N., Kulyk Ye. Peculiarities of the financial management of joint stock companies.

The joint-stock form of business organization is one of the common forms of the functioning of economic companies in modern economic development conditions, which, in turn, is associated with the processes of privatization, corporatization, and its numerous advantages. The peculiarities of the economic and legal basis of the functioning of domestic JSCs are defined in the Law of Ukraine «On Joint-Stock Companies», according to which they are divided into private and public. The article defines the advantages and disadvantages of the functioning of domestic JSCs, as well as the differences between their types. The article states that JSCs play a vital role in the country's economy, which is due to the fact that this type of business entity forms the largest share of Ukraine's GDP, as well as a significant part of the State budget's revenues. Besides, it also positively affects the technological and innovative development of economic processes.

Based on the analysis, the authors came to the conclusion that for the period of 2017-2021, there was a decrease in the number of joint-stock companies by 7,509 units or by 51%. The share of JSCs in the total number of legal entities of Ukraine is insignificant and gradually decreases from 1,19% in 2017 to 0,5% in 2021. There is a prevalence of private joint-stock companies in the structure of JSC types, which is associated with the peculiarities of the development of the domestic corporate sector. During the period of analysis of the activities of joint-stock companies, the volume of share issuance and the number of their issues decreased.

The article states that the efficiency of JSCs activities largely depends on the quality of the financial management organization. Having studied various interpretations of the essence of the concept of «financial management», the authors provided their own definitions. The article characterizes components of organizational support for the financial management of a joint-stock company, namely: purpose, tasks, principles, and functions.

Apart from that, the authors also highlighted the financial management information support system, which serves as the basis for evaluating the efficiency of JSC's financial resources management. In order to develop sound management decisions in the financial management system of JSC, it is advisable to use a set of groups of indicators of JSC's financial condition, which make it possible to focus on the strengths of financial and economic activity and identify problematic issues of the functioning of companies. The results of the conducted financial analysis should be applied both in current activities and in the exploitation of strategic development directions.

Keywords: joint-stock company, private joint-stock companies, public joint-stock companies, financial management, financial analysis.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про акціонерні товариства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51417#Text>.
2. *Управління фінансами акціонерних товариств* : навчальний посібник. [С. В. Леонов, Н. Г. Пігуль, І. М. Боярко та ін.]. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. 305 с.
3. Бершадський А. О., Юрчишена Л. В. Акціонерні товариства: тенденції, проблеми функціонування та дивідендна політика. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 3 (08). С. 95-102.
4. Мінфін: бюджет втратить 112 млрд грн дивідендів через зміни в корупційній держкомпанії. <https://finbalance.com.ua/news/minfin-byudzhzet-vtraitit-112-mlrd-hrn-dividendiv-cherez-reformu-v-korupravlinni-derzhkompaniy>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm.
6. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
7. Остапчук О., Баксалов О., Бабій І. Суть та тенденції зміни фінансового менеджменту в умовах посиленої цифровізації економіки. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 2. С. 167-172.
8. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. *Фінансовий аналіз*: навчальний посібник. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.
9. Шило Л. А., Топоркова О. А. Фінансовий аналіз діяльності акціонерних товариств. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 64. С. 82-88.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro akcionerni tovarystva» (2022) [Law of Ukraine «On Joint Stock Companies»]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51417#Text> (in Ukrainian).
2. Leonov S. V., Pihul N. Gh., Bojarko I. M., Ghrycenko L. L., Dekhtjar N. A., Ljuta O. V., Rekunenko I. I., Dejneka O. V. (2013). *Upravlinnja finansamy akcionernykh tovarystv : Navchalnyj posibnyk* [Financial management of joint-stock companies: a study guide]. Sumy : DVNZ “UABS NBU” (in Ukrainian).
3. Bershadsjkyj A. O., Jurchyshena L. V. (2017) Akcionerni tovarystva: tendenciji, problemy funkcionuvannja ta dyvidendna polityka [Joint-stock companies: trends, functioning problems and dividend policy]. *Skhidna Jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja*, no. 3 (08), pp. 95–102 (in Ukrainian).
4. Minfin: biudzhnet vtraty 112 mlrd hrn dyvidendiv cherez zminy v korpupravlinni derzhkompanii (2022). Available at: <https://finbalance.com.ua/news/minfin-byudzhnet-vtraty-112-mlrd-hrn-dividendiv-cherез-reformu-v-korpupravlinni-derzhkompanii>.
5. Oficijnyj sajt Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy (2022) [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm (in Ukrainian).
6. Oficijnyj sajt Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy (2022) [Analytical data of the development of the stock market]. Available at: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (in Ukrainian).
7. Ostapchuk O., Baksalova O., Babij I. (2022) Sutj ta tendenciji zminy finansovogho menedzhmentu v umovakh posylenoji cyfrovizaciji ekonomiky [The essence and trends of changes in financial management in the conditions of increased digitalization of the economy]. *Modeling the development of the economic systems*, no. 2, pp. 167-172 (in Ukrainian).
8. Tjutjunyk Ju. M., Doroghanj-Pysarenko L. O., Tjutjunyk S. V. (2020) *Finansovyj analiz: navchalnyj posibnyk* [Financial analysis: a study guide]. Poltava: Vydavnyctvo PP «Astraja» (in Ukrainian)
9. Shylo L. A., Toporkova O. A. (2020) Finansovyj analiz dijalnosti akcionernykh tovarystv. Infrastruktura rynku [Financial analysis of joint-stock companies]. *Infrastruktura rynku*, no. 64, pp. 82–88 (in Ukrainian).